

Deklarasyon

Nouvo Mezir Tanporer pou soulaz dimoun avek reveni pli ba

Delivre par:

NAADIR HASSAN

MINISTER FINANS, PLANIFIKASYON NASYONAL EK KOMERS

Dan Lasanble Nasyonal Sesel

Ile Du Port, Victoria, Mahe, Seychelles

Mardi le 05 Zilyet, 2022

2;30 apremidi

Mersi Msye Spiker,

Msye Spiker,

Dirizan Lopoziyon

Dirizan Zafer Gouvernman

Bann Manm Onorab

Tou dimoun a lekout,

Bonne Apremidi,

Msye Spiker, pour konmanse, zot ava rapel ki le 8 Mars, sa lannen, mon ti vin devan sa Lasanble, kot mon ti fer en deklarasyon, lo lenpak ki sa lager ant Ikrenn ek Larisi pou kapab annan lo nou pti pei.

Sa zour apre midi, mon ti dan sa menm sez, ansanm avek Gouverner Labank Santral, pour nou sonn alarm, ki akòz sa konfli, nou pou bezwen reste pridan e pli vizilan, akòz sa enn kriz pou enn ki son lenpak pou signifikan.

Pandan sa deklarasyon plizyer senaryo ti ganny prezante, pou montre lenpak ki sa konfli pou annan lo Sesel.

Pli gran lenkyetid ki mon ti fer resorti sete lenpak lo pri manze ek karbiran, lo nivo mondyal, e son lenpak direk lo nou.

Msye Spiker, parey nou tou nou konnen, Sesel pa prodwi karbiran, e nou enport plis ki 90% komodite ki nou konsonnen.

Dan sa tanpet mondyal kot pri komodite ek karbiran pe eksploze, napa okenn fason ki pri sa bann menm komodite isi pa pou ganny enpakte, akòz nou en pei ki enport preski tou sa ki nou konsonnen.

Sitiasyon pri komodite lo marse enternasyonal

Msye Spiker, sa bouwersman dan tranzaksyon komers atraver lemond in konmans depi dezan pase, avek sa pandemik COVID 19. Zis konman lekonomi mondyal, enkli sa ki ti pour nou, ti pe konmans war en laklerte, sa konfli ant Larisi ek Ikrenn, ki ti deklare tar Fevriye, in kree bann lezot defi.

Parey zot o kouran, Larisi ek Ikrenn, zot parmi bann pli gran prodikter prodwi agrikol dan lemond, depi: delwil tournsol (sa ki nou apel sunflower oil), dible, sereal, e langre. Larisi i enn bann pli gran prodikter petrol dan lemond. Avek sa lager, prodiksyon ek eksportasyon agrikol, sirtou Ikrenn in redwir enormeman. Rekolt ki ti dan stor, pare, pou transportasyon atraver lemond, i zis lanmenm dan stor, oubyen in pri dan por.

Alor, Msye Spiker, avek sa mank prodwi agrikol ki form labaz en kantite komodite manze, lemond i dan en kriz. ‘Economics 101’, i dir ou, ki si demann i plis ki “supply”, otomatikman pri i ogmante. Nou tou nou pe tay deryer, sa pti gin ki annan. Sa konsepsyon i enn ki vreman senp.

Avek sa mankman, e kot demann i vreman o, pri manze, li osi, in ariv pli o ankor.

Msye Spiker, annou get enkou sitiasyon.

Labank Mondyal in prevwar ki zis sa lannen tousel, pri manze lo nivo enternasyonal pou mont par 20%.

Delwil Tournsol

Delwil Tournsol, sa ki an angle i ‘Sunflower Oil’, ozordi i pe vann par la o \$2000 par metric ton. Avan sa lager i deklare, pri sa komodite ti anviron \$1400 par metric ton.

Dible

Ozordi pri dible lo marse enternasyonal in plis ki double. Pri sa komodite i reste par lao, \$600 par metric ton an 2022, ler ou konpar avek Desanm 2021, ler pri ti \$332. Dible i reste labaz en kantite lezot prodwi, tel ki lafarin, pasta, ek min.

Langre

Depi konmansman lannen, pri langre lo marse enternasyonal in ogmant par 30%, e i pa ekspekte anann okenn amelyorasyon pandan sa lannen.

Karbiran

Msye Spiker dan tou sa ogmantasyon pri ki lemond pe fer fas avek, si i annan en komodite ki li son lenpak i dekoul dan tou keksoz, i karbiran. An semoman i annan en mank sa komodite lo marse mondyal ki fer ki napa ase pour la demann.

Depi konmansman lannen, pri karbiran in ogmant par 45%.

Le 4 Zilyet, pri bennzin lo marse enternasyonal ti \$1333 pour en tonn, konpare avek mwan Me, ler pri ti \$1209 par tonn.

Lo kote dyezel, le 04 Zilyet, pri lo marse enternasyonal ti \$1185 par tonn, konpare avek mwan Me, ler pri ti \$1046 par tonn. (Sa i lenformasyon dapre SEYPEC).

Msye Spiker, avek pri delwil ki o, sa pou fer ki pri prodiksyon pou definitivman ogmante, ki vedir i pou kout pli ser. En kantite biznes i servi karbiran pou ede dan prodiksyon zot komodite final, parey prodiksyon elektrisite e langre, ki servi dan sekter lagrikiltir.

Pri transportasyon

Msye Spiker, enn bann gran dezavantaz ki Sesel i annan dan sa lemond ozordi kot komers mondyal i enterkonekte, i ki nou en pti zil dan milye en gran losean, ki fer nou depan bokou lo transportasyon swa lanmer oubyen aeryen, pou konekte nou avek larestan lemond.

Sa distans ki nou ete avek bann marse e sirtou groser nou marse, i fer ki dan sa de bilyon e bilyon dolar, tranzaksyon komers ki arive toulezour, pour nou i vremen tre minim.

E depi COVID 19, nou pe ganny difikilte pou ganny bato kargo pou vizit nou por, lo menm frekans ki avan. Keksoz i pli grav ankor akoz pri 'container' pou transport marsandiz in double e menm triple.

Sif ki STC pe peye pour en 'reefer container' 40 pye, sorti Dubai, ti \$3000 an Desanm 2021, pou ariv \$10,890 an 2022. En 'reefer container' i bann ki aircon, pou gard prodwi fre.

Alors Msye Spiker, sa bouwersman ki lemond pe fer fas avek an semoman, i efreyan, pou Sesel, akoz an semoman nou pe fer fas avek pri manze ek karbiran lo marse enternasyonal ki tre o, e anplis pou transport sa bann komodite isi, i kout bokou pli ser ankor. Tousala i bann faktor ki pou annan en lenpak direk lo konbyen en prodwi pou koute ennfwa i ariv Sesel.

Lenflasyon

Msye Spiker, avek bann pri ki pe kontinyen ogmante, lenflasyon pe konmans fer lefe dan plizyer pei. Dapre Lorganizasyon Korperasyon ek Devlopman Ekonomik (OECD), an Avril, lenflasyon dan son bann pei manm Eropéen tin ariv 7.4%, tandis ki dan bann manm pei G20, lenflasyon tin ariv 8.5%.

Lo son kote, Fon Moneter Enternasyonal (IMF) pe prevwar ki an 2022, lenflasyon pou ariv 5.7% dan bann pei ki zot lekokomi i byen avanse, tandis ki lenflasyon pou 8.7% dan bann pei, ki mwen devlope.

Lo kote Sesel, an Me, lenflasyon ti 2.08%, ‘year on year’, dapre sif Labank Santral Sesel.

Labank Mondyal an Zen in redwir son prediksyon an sa ki konsern lagrandisman lekonomi mondyal sa lannen pou zis 2.9%, tandi ki OECD in fer pou li tou desann pou vin Selman 3%.

IMF pou fer sorti son nouvo prediksyon lagrandisman lekonomi plitar sa mwan.

Aksyon

Msye Spiker, vi ki sa konfli in agrav lekonomi mondyal, an kontan sa ki pou Sesel, parey mon ti dir ler mon ti fer mon deklarasyon, le 8 Mars, gouvernman pou kontinyen evalye sitiasyon e pran bann mezir ler i nesaser.

An vi ki kous popilasyon ki ganny afekte premye avek bann logmantasyon pri, se bann ki zot saler i pli ba, Gouvernman in bezwen target son lasistans lo sa group premye. I bon note ki sitiasyon finansyel pei i ankor frazil apre ki nou tin pas dan kriz Covid, kot pei tin depans bokou plis ki i ti annan e det pei ti nepli soutenab.

Msye Spiker, bann lasistans kin deza enplimante i konm swivan:

Revizyon ‘Weights’ – Lasistans Sosyal

Enn bann premye aksyon apre ki sa konfli ti deklare ki gouvernman ti pran; sete pou reviz ‘weights’ lasistans sosyal.

Nou ava rapel ki ‘weights’ sa letan ti zis en ‘threshold’ R3,945.

E apre travay ki en group teknisyen ti fer analiz, zot ti rekonmande ki sa sipor i ogmante pou vin R5,224, swa en ogmantasyon 32%. Sa lasistans, alor Msye Spiker i deza anplas depi le premye Me, zis de mwan apre ki sa konfli in deklare. Okenn

dimoun ki bezwen sa sipor i devret pe fer zot laplikasyon kot Lazans Proteksyon Sosyal.

Nouvo Mezir

Msye Spiker, anvi sitiasyon mondyal ki pa montre sinny pou amelyore byento, gouvènmàn in alor deside pou entrodwir nouvo mezir tanporer, pou sipòrt bann ki zot saler i pli ba.

Bann mezir finansyel pou koumsa:

- i. Travayer, ki swa dan sèkter piblik oubyen sèkter prive, ki ganny en saler pli ba ki R8500 pou ganny en lasistans finansyel tanporer R500.
- ii. Travayer, ki swa dan sèkter piblik oubyen sèkter prive, ki ganny en saler ant R8,500 a R9,000 par mwan pou ganny en lasistans tanporer ki pou asire ki zot ganny R9,000 par mwan.
- iii. Dimoun ki zot reveni i mwens ki R9,000 avek en bil elektrisite ki lo zot non, pou ganny en sipòrt adisyonel R300, lo zot bil.
- iv. Dimoun ki pe ganny en lasistans avek Lazans Proteksyon Sosyal (ASP), pou resevwar en lasistans finansyel tanporer R500, tou le mwan. Sa i pou bann pansyonner, Home Carer, e pou bann ki resevwar benefis envalidite, oubyen lo benefis sosyal. Pansyonner ki zot reveni i depas R9,000 pa pou kalifye.
- v. En striktir pou entrodwir 'pri maximum' lo prodwi enporte e vann par STC pe al ganny met an plas, pou asire ki pri sa bann komodite, i menm parey lo Mahe, Praslin ek La Digue. Regilasyon pou ganny drafte pou fer li en lofans pou vann sa bann komodite a en pri pli o ki sa 'maximum retail price'.
- vi. An Zanvye 2023, tou travayer pou benefisye avek 13yenm mwan saler, kot 50% pou garanti, me sa lot 50% pou ganny kalkile lo zot performans.
- vii. E parey in deza anonse, gouvènmàn, atraver mon minister pe an semoman travay lo en revni total lo striktir saler dan pei pou 2023, sa byensir pou depan lo sitiasyon ekonomik e bidzeter.

Msye Spiker lo kote sipòrt pou zanfàn lekòl, gouvènmàn pe al entrodwir sa bann mezir swivan:

- i. Aparti 3em term, goute pour zafan dan lekol primer ek segonder dan lekol leta pou ganny finansye par gouvènmman. Saverdir i pou naryen.
- ii. Touzour aparti 3em term, zafan lekol primer dan lekol leta pa pou bezwen pey dezennen.
- iii. Parkont, zafan segonder, dan lekol leta, ki pe ganny asiste anba ‘Dedicated Fund’, zot pou kontinyen ganny asiste anba sa fon.
- iv. Anplis, gouvènmman pe travay avek sa ‘caterer’ ki founi lekol leta avek dezennen pou amelyor son meni.

Msye Spiker, apre mon deklarasyon, Minis pour Ledikasyon, ava donn plis detay an sa ki konsern goute ek dezennen pour zafan dan lekol.

Sa bann mezir ki pe ganny enplimante pou TANPORER.

Finansman pour sa sipor tanporer.

Msye Spiker, a sa pwen, mon asire bokou pe demande kote gouvènmman pe ganny larzan pou finans sa bann mezir tanporer.

Alor, premyerman mon oule asir tou dimoun ki gouvènmman pa pe al pran okenn det adisyonel ki pa ti prevwar pou finans sa bann mezir tanporer.

Parey zot o okouran, pandan sa dernyen de zan, gouvènmman in anbark lo en program reform ekonomik, kot in tre pridan dan son bann polisi fiskal, ki ti annan pour bi; relans lekonomi pei, kolekte plis reveni, koup depans e redwir det pei pou vin pli soutenab. Nou lo bon semen pou akonplir sa bann obzektiv.

Nou partener kle dan sa reform i Fon Moneter Enternasyonal, ki pe siport nou lo nou traze.

Ziska prezan, IMF in byen enpresyonnen avek lenplimantasyon sa reform, ki pandan son dezyenm revyè ki zot ti fer tar an Avril ek boner Me, gouvènmman ti kapab negosye pour nou ganny enpe plis fleksibilite dan bann paramet sa reform, pour ki nou kapab siport bann ki pe ganny en saler pli ba, anvi sitiasyon logmantasyon dan pri manze.

Pou note, dan en deklarasyon ki IMF in pibliye boner an Zen, in dir ki bann pei ki pe fer fas avek sekirite alimanter kot pri manze i vremen o, serten sipor byen targete i devret ganny entrodwi pou ed bann ki dan pli bezwen, dan sa moman kriz.

Msye Spiker, sa larzan bidzete pou enplimant sa bann nouvo mezir tanporer anfet i rezilta sa bon performans fiskal ki gouvènmman in reisir fer pandan sa dernyen lannen. An dot mo, sa bon performans in donn gouvènmman sa lespas fiskal pou ed bann ki saler i pli ba.

Alors, Msye Spiker, Gouvènmman in prevwar ki sa seri mezir tanporer pou kout anviron R130.6 pour en peryod 6 mwan, e statistik i montre ki anviron 23,000 dimoun pou ganny asiste.

Aprè sa 6 mwan, gouvènmman pou re-evalye sitiasyon e ennfwa sa legzersis i ganny fer, se selman LA, ki nou ava anons okenn nouvo mezir, si i vreman neserer.

Msye Spiker, pour bann ki travay dan sekter piblik ek parastatal, pour zot i fasil pour zot ganny sa lasistans akòz nou annan zot 'payroll'. Parkont pour bann travayer sekter prive, ki tonm dan sa kategori, zot pou bezwen al anrezistre kot Ladministrasyon Distrik. Plis detay lo fason ki sa lanrezistremman pou ganny fer, pou anonse plitar.

Mersi Msye Spiker.